

Article 1

Det er ikke alle som har folkeskikk **- fisketuristers normbrudd og lokal forvaltning i Reisaelva**

Gaute Svensson - Universitetet i Tromsø & Halti nasjonalparksenter

Artikkelen belyser noen av de forvaltningsmessige paradokser som synliggjøres gjennom lakseturismen i dag. Laksefiskets normer som del av forvaltningsgrunnlaget er utgangspunktet for denne analysen av fisketurisme i Reisaelva i Nord-Troms. Artikkelen viser hvordan konflikter mellom fiskere bidrar til å synliggjøre og legitimere lokal forvaltning. Fiskereglene for Reisaelva inneholder både juridiske og normative henvisninger. Mens brudd på de juridiske bestemmelsene har et etablert sanksjonsapparat, har normbrudd en annen sanksjonsdynamikk. Dette er av betydning i arbeidet med å synliggjøre og skape legitimitet for verdigrunnlaget i forvaltningsregimet for Reisaelva. Det empiriske materialet som danner grunnlaget for denne analysen stammer fra et antropologisk feltarbeid sommeren 2011.

English summary:

Not everybody has good manners **- fishing tourists' norm violations and local management in the Reisa River**

This article highlights some of the management paradoxes that emerge through angling tourism today. The norms in recreational fishing as part of the resource management are the basis of this analysis of angling in the Reisa River in Northern Troms. The article shows how conflicts between anglers visualize and legitimate a local management model. Fishing regulations for Reisa River contains references to both a legal and normative system. While violations of the legal system have an established sanctioning apparatus, the norm violations have quite different sanction dynamics. This is of importance in efforts to promote and create legitimacy for the values inherent in the management regime for the Reisa River. The empirical material that forms the basis for this analysis comes from an anthropological

fieldwork conducted through the summer of 2011.

Keywords: local management, tourism, salmon fishing, angling, norm violations

Innledning

Jakt- og fisketurisme er i sterk vekst både i Norge og internasjonalt. Denne formen for turisme omtales også som *consumptive wildlife tourism* (CWT). Det finnes lite statistikk på omsetningstall for dette turismesegmentet, men allerede i 2002 hadde man en årlig omsetning bare på reiser knyttet til CWT i USA på ca. 20 milliarder \$ ([Lovelock, 2008](#)). CWT, som en stadig viktigere del av reiselivsnæringen, gir både nye muligheter og utfordringer også i Norge. En av utfordringene som synliggjøres gjennom denne formen for turisme handler om motivene for jakt og fiske. Forholdet mellom høsting og rekreasjon i jakt og fiske er ikke statisk og reiser nye spørsmål. Et eksempel på dette er fang og slipp-metoden og fangstbegrensninger (bag-limit) som er implementert i fiskereglene i Reisaelva for Nord-Troms. Denne praksisen viser hvordan fluefisket internasjonalt har hatt betydning for forvaltning av laks også i Norge. Samtidig understreker fangstbegrensninger og fang og slipp at nye praksiser skapes i grensen mellom det juridiske og det normative, hvor en kollektiv legitimitet til forvaltningen er minst like avhengig av uformelle sanksjoner som formelle institusjonaliserte sanksjoner. Fiskereglene for Reisaelva består i dag av både juridiske og normative rammer for oppførsel og praktisk fiske. Dette forvaltningsmessige paradokset medfører at brudd på fiskereglene vil bli sanksjonert ulikt, avhengig av om det er brudd på de juridiske eller normative reglene. Mens de juridiske lover og regler skal ivareta forholdet mellom fiskere og fisk, er laksefiskets normer orientert mot samhandlingen mellom fiskere. I Reisaelva vil de juridiske bestemmelser for fiske ivaretas av Statens naturoppsyn, Fjelltjenesten og representanter for Reisa elvelag, og brudd på bestemmelsene politianmeldes. Brudd på laksefiskets normer har imidlertid ikke den samme sanksjonsformen selv om de er sentrale i fiskereglene slik de har blitt presentert for turistene siden 2008. I denne artikkelen diskuterer jeg hvordan vi kan forstå sanksjonsdynamikken som oppstår ved fisketuristers normbrudd i Nordreisa. Videre er et sentralt spørsmål hvordan normer og normbrudd kan forstås som del av et uformelt forvaltningssystem og del av lokalkultur. Med uformelt forvaltningssystem menes her den forhandlingen av normer som skaper legitimitet til eller motstand mot formelle forvaltningsregimer.

Det at naturbrukets normer er en viktig del av lokalkultur og at det tilegnes og gjenskapes gjennom sosialisering fremstår kanskje som selvsagt. Det er ofte i møter mellom ulike naturbrukstradisjoner at et kulturelt mangfold tydeliggjøres. Gjennom turisme vil likheter og forskjeller tre fram både for lokale og tilreisende. Etymologisk refererer *norm* til rettesnor – underforstått som samfunnets handlings- eller samhandlingsregler (Lübecke et al 1988). Heywood (2011) definerer normer som: *Uformelle regler som deles av grupper eller samfunn som styrer atferd og har positive og/eller negative konsekvenser som bidrar til å gjøre atferden mer eller mindre selvkorrigerende* (Forfatterens oversettelse, s. 442). Innenfor blant annet rekreasjonsforskning har jakt, fiske og friluftsliv gitt et bredt empirisk grunnlag for et normativt forskningsfokus. Som jeg vil komme inn på senere, har debatten berørt alt fra samhandlingsnormer mellom laksefiskere ([Martinson and Shelby, 1992](#)), eller mellom skiløpere ([Heywood and Aas, 1999](#)), til spørsmål om normers betydning for forvaltning

([Donnelly et al., 1993](#), [Heywood, 2000](#)).

Laksefiskets normer er også et tema som diskuteres på ulike nettstedet for fiskere. Elvenes *koding* eller *uskrevne regler* er ulike betegnelser på de normative rammene for fiske. Mens noen av normene er spesielle for et bestemt sted, vil andre være vanlige i flere elver. Bevegelig eller rullerende fiske danner det empiriske grunnlaget for denne artikkelen. Rullerende fiske er blitt en vanlig praksis i mange elver i Norge i dag både som fisketeknisk praksis og sosial norm, og er nedfelt i fiskereglene for Reisaelva (Vedlegg 1). Systemet innebærer at fiskere forventes å vise hensyn til hverandre gjennom ikke å legge beslag på en fiskeplass når flere fiskere er til stede. Ved å bevege seg nedover, med strømmen vil de som ønsker det få tilgang på attraktive fiskeplasser. Rullering står i kontrast til andre former for fiske og er et uttrykk for en forvaltningspraksis hvor flere fiskere gis tilgang samtidig. Verken i kystfiske eller fjellfiske vil en møte forventninger om rullering. I et eksklusivt laksefiske, hvor en kjøper retten til fiske i en del av elven vil også krav om rullering framstå som meningsløst som samhandlingsnorm. Det at fiskere velger å utøve bevegelig fiske også alene handler om at det kan være gunstig ut fra fisketekniske hensyn. Normen om rullerende fiske handler om å regulere konkurransen der flere har tilgang. Normbrudd i fiske bidrar til konflikter og det er også gjenstand for debatter på nettsider og blogger på internett. Med 19 fiskesoner gis både lokale og turister tilgang til fiske i Reisaelva samtidig. Rullerende fiske er bare en av mange normer for naturbruk i Nordreisa. Til forskjell fra de lovbrudd ved fiske i Reisaelva som har organiserte og formelle sanksjonsformer, vil normbrudd som å unnlate å rullere overlates til forhandlinger mellom fiskere. Både de formelle juridiske, og de uformelle normative sanksjonsformene er en del av det som utgjør forvaltningsregimet i Reisaelva i dag. I denne artikkelen vil jeg argumentere for at fisketuristers normbrudd skaper et rom for forhandlinger av naturbrukspraksis som er annerledes enn ved normbrudd utført av lokale. Dette er av betydning for lokal forvaltning av laks hvor turistenes tilstedeværelse skaper legitimitet for forvaltningsarbeidet lokalt. I så måte har fisketurismen, både med og uten normbrudd, bidratt til en styrking av laksebestanden i Reisaelva. I følge Martinson og Shelby ([1992](#)) bør også samhandlingsnormer i laksefisket implementeres i arbeidet med lokale forvaltningsmodeller.

Kort om Nordreisa og Reisaelva

Figur 1: Kart: http://webhotel2.gisline.no/gislinewebinnsyn_nordtroms/

Reisaelva renner gjennom Nordreisa kommune og deler av elva ligger i Reisa nasjonalpark. Nordreisa kommune er med sine 3434 km² den største kommunen i Troms. Med knappe 5000 innbyggere er kommunen den 6. største i folketall. Reisa nasjonalpark ble åpnet i 1986 og området dekker et areal på 803 km². Nasjonalparken grenser til kommunene Kvænangen og Kautokeino i øst, Kålfjord kommune i vest, mens Finland utgjør grensen i sør.

Laksefisket i Reisaelva har hatt en markant økning de siste 10 årene både i antall fisk fanget og fiskere, med en foreløpig topp i 2010 med registrert totalfangst på 11 593 kg laks. Dette har bidratt til økt interesse utenfra, og det har skapt et marked for reiselivsselskaper som tilbyr tjenester knyttet til fiske etter anadrome fisker generelt, og spesielt laks. Overnatting, transport og guiding er produkter som har gitt omsetningsvekst i regionen. Bestandsøkningen står i kontrast til utviklingen ellers i Norge der lavere laksebestander har gitt omsetningsnedgang i reiselivsbaserte produkter i laksefisket ([Norges Skogeierforbund, 2012](#)). Videre står også bestands økningen i kontrast til det utstrakte ulovlige fisket som var mer framtreddende tidligere i følge Statskog i Nord-Troms. Nedgangen i det ulovlige fisket fremheves av både overnevnte oppsynsmyndigheter og lokale fiskere som medvirkende årsak til bestandsøkningen.

Naturbruk og folkeskikk

Naturbruksnormer har vært gjenstand for forskning med et bredt empirisk tilfang. Ragnar Nilsen (1999) viser hvordan lokale fjordfiskere i Nord-Troms gjenskaper forventninger om moderasjon i fisket. Hans eksempel med måtehold som gjeldende norm, kan kontrasteres til

tilstander hvor fellesgoder utarmes – en allmenningens tragedie ([Brox, 2001](#), [Hardin, 1968](#)). Dette er en av utfordringene ved et forvaltningssystem basert på en germansk rettstradisjon, slik det er i Norge. Det at allmenhetens tilgang til fellesgoder er et rådende prinsipp, framfor sterkere eksklusive private grunneierrettigheter, medfører også en risiko for overforbruk. Mangfoldet av normer i friluftsliv og naturbruk er vanskelig å se uten referanse til det juridiske forvaltningsgrunnlaget. Et forvaltningssystem basert på en angloamerikansk rettstradisjon ville nødvendigvis gitt et annet normativt landskap.

Som tidligere nevnt finnes det en rekke forskningsbidrag som drøfter normative aspekter ved naturforvaltning generelt ([Donnelly et al., 1993](#), [Heywood, 2000](#)) og laksefiske spesielt ([Martinson and Shelby, 1992](#)). Det som gjerne omtales som den normative tilnærmingen ([Donnelly et al., 1993](#), [Heywood, 2000](#), [Heywood, 2011](#)) tilskrives Jacksons *return Potential Model* ([Jackson, 1966](#)). Martinson og Shelby (1992) viser at det blant laksefiskere er mindre konsensus om hva som er akseptabelt antall fiskere eller distanse mellom fiskere, enn tilfellet er for andre former for fritidsfiske. I motsetning til for eksempel ørretfiske, er interaksjon og kontakt med andre fiskere av mindre betydning for opplevelsen av fisket for laksefiskeren. Slik jeg forstår Martinson og Shelby (ibid.) betyr ikke dette at møter mellom laksefiskere ikke kan skape konflikter, men snarere at en som laksefisker i større grad aksepterer møter med andre fiskere som en naturlig del av fisket. Videre viser de (ibid.) at diversiteten i samhandlingsnormer i laksefisket er stor – noe som også bør gjenspeiles i kommersialisering og forvaltningen av laks. Martinson og Shelby (ibid.) ser imidlertid ikke på hva normbruddet forteller om normen, eller hvordan forholdet mellom normer, normbrudd og sosiale sanksjoner kan ses i sammenheng med forvaltningen av laks.

Heywood og Aas (1999) mener en må se på sammenhengene mellom handlinger og de naturgitte og sosiale forholdene for å forstå normer i friluftsliv. Videre er en forståelse av handlinger i et sosialt og økologisk landskap avhengig av en innsikt i normative forhold som forpliktelser og sanksjoner. De påpeker at: *forpliktelser har makt til å påvirke atferd, fordi påbud og forbud blir internalisert og norm-[red.] brudd resulterer i sanksjoner* (forfatterens oversettelse, 1999: 134). Sanksjoner er formelle eller uformelle. Mens uformelle sanksjoner oppstår mellom individer, som for eksempel laksefiskere, vil formelle sanksjoner være mer institusjonalisert. Heywood og Aas (ibid.) fokuserer på det de kaller uformelle interne sanksjoner – en form for selvjustis. Mens deres eksempel viser hvordan skiløpere med hund underbygger et normativt fundament som legitimerer handlinger gjennom “selvsanksjonering”, vil jeg vise hvordan uformelle sanksjoner mellom fiskere kan bidra til å synliggjøre normer og legitimere forvaltningsgrunnlag. Den sanksjonsdynamikken som presenteres i denne artikkelen karakteriseres av uformelle sanksjoner mellom fiskere, hvor konformitet til normene ikke eksplisitt belønnes, men hvor normbrudd i *noen* tilfeller sanksjoneres. Shelby et al. (1993) drøfter hvordan en kan forstå en slik dynamikk, hvor sosiale sanksjoner mellom individer kan bidra til å styrke en gitt norm, og implisitt hvordan slike prosesser kan inngå i forvaltningsregimer. Selv om perspektivet til Shelby et al. (ibid.) har blitt kritisert (Heywood og Aas 1999) for å være upresist, er deres eksempel av interesse. Uformelle sosiale sanksjoner vil, som vi skal se, synliggjøre normen om rullerende fiske på en fundamentalt annerledes måte enn konformitet til den samme normen.

Fiske i Reisaelva

Turismens historie i Norge er tett knyttet til både fjellklatring, brevandring og laksefiske. På 1800-tallet begynte den engelske overklassen å fatte interesse for norsk natur. Nye områder som fjell og isbreer ble brukt på nye måter, og nye fisketeknikker som fluefiske ble introdusert. Reisaelva er også en del av denne historien. I 1899 hadde Nordreisa kommune en inntekt på 2500 kr fra utleie av elva. I 1927 fikk utleie andre proporsjoner da Hertugen av Westminster leide elva for en uke. Betalingen på 25 000 kr utgjorde en betydelig del av kommunens inntekt dette året ([Hansen, 1957](#)). Selv om antallet fisketurister har variert etter dette har tilreisende fiskere vært en viktig del av laksefisket i Reisaelva de siste hundre år. For sesongen 2011 var 79 %, eller 1536 døgnekort, kjøpt av nordmenn. Videre var finlendere den klart dominerende nasjonaliteten blant utenlandske fiskere med 222 døgnekort, noe som utgjør 11 % av alle solgte døgnekort. Det samlede antallet solgte døgnekort for alle andre nasjonaliteter var på 181 (Reisa Elvelag).

Figur 2: Laksefiskere med fluestang, Foto: Gaute Svensson

Figur 3: Laksefisker med slukstang, Foto: Haldi Nasjonalparksenter

Som jeg også vil komme tilbake til senere, vil fiskerne i Reisaelva kunne deles i to hovedkategorier med bakgrunn i fisketeknikker – generalister og spesialister. Generalistene består i all hovedsak av lokale fiskere og de bruker slukstang i sitt fiske. Fangsten er av avgjørende betydning, og fisken er fremdeles en del av husholdsøkonomien. Spesialistene består av både lokale og turister som bruker fluestang i sitt fiske. I motsetning til både sluk- og agnfiske finnes det ulike kurs for fluefiske i Reisaelva. Noen spesialiserer seg med nisjepregede utstyrsvalg og teknikker, slik som laksefiske med enhåndsstang og tørrfluer eller bomber. Slik fiskereglene for Reisaelva, og mange andre lakseelver i dag, har både de juridiske og normative referansene implisitte henvisninger til bestemte former for fiske – et spesialisert fiske. Fang og slipp-metoden stammer fra fluefiske. Det at fanget fisk som slippes ut har blitt en rådende forvaltningspraksis i blant annet Reisaelva, og en sosial norm mange andre steder ([Policansky, 2002](#)), signaliserer en endring i motivene for fiske. Fiskereglene i dag orienterer seg mer i retning av spesialister som i laksefiske representeres av fluefiskere. Videre er både fang og slipp og fangstbegrensninger basert på tillitt og som forvaltningsmetode avhengig av selvjustis. De formelle sanksjonsformene er svake da det er vanskelig å etterprøve disse reglene. I Reisaelva skal hunnlaks over 5 kilo gjenutsettes med mindre den er skadet. Denne praksisen er åpenbart avhengig av selvjustis da skader også kan påføres etter at fisken er avlivet. Dette er praksiser som har fått økt oppslutning de senere årene og som sammen med sosiale normer utgjør et mangfoldig og dynamisk forvaltningsregime – hvor grensene mellom det juridiske og normative ikke er selvsagte.

På tross av at fiskeregler utformes lokalt er det ikke slik at geografisk tilhørighet til Nordreisa nødvendigvis medfører en konsensus omkring hva som skal gjelde som akseptabel oppførsel langs elva. Både lokale og turister bryter normene i laksefisket. Videre vil normbruddene også sanksjoneres av både lokale og turister. Dette skaper et sammensatt bilde av brukergrupper i Reisaelva. For sjøørretfisket har det de siste årene skilt seg ut to ulike fiskeformer i Reisaelva blant lokale innbyggere – markfisket og fluefisket. Fiskeformene inviterer i ulik grad til rullering. Mens fluefisket er aktivt i den forstand at elvas utforming og vegetasjon har betydning for hvor og hvordan en fisker, er fiske med agn mer passivt. Slukstang og meitestang setter ikke de krav til tekniske ferdigheter som i fluefiske, og fiske med agn kan praktiseres effektivt uten forflytninger. Motstanden mot blant annet rullering later til å bli et økende problem for flere fluefiskere i regionen. I sin frustrasjon over markfiskernes manglende respekt for reglene sier en fluefisker: *Fluefiskerne har hvertfall litt mellom ørene. De kan reglene. Markfiskerne står bare og banker.*

Finlenderne

I samtaler med fiskere langs elva fremstilles finske turister som lite hensynsfulle i møter med andre fiskere. *Respektløse og egoistiske* er tilbakevendende beskrivelser. Dette er karakteristikk som blir brukt av både lokale fiskere og norske turister. En lokal fisker som tar en kaffepause ved bålet sammen med noen andre fiskere sier: *Ofte møter du finlenderne som snakker perfekt engelsk eller svensk helt til du kommenterer måten de fisker på. Da skjønner de plutselig ingenting.* De andre rundt bålet ler, og han fortsetter: *Det må jo være fint å ha det sånn – å kunne drite i alle andre.*

Selv om empirien presentert i denne artikkelen stammer fra Reisaelva, er det verdt å merke seg at det har vært knyttet til dels store konflikter til turisternes laksefiske flere steder i Nord-Norge. I Bergebyelva i Nesseby kommune i Finnmark ble en finsk fisker skutt etter med signalpistol sommeren 2011. Selv om dette er et spesielt tilfelle, er mindre konflikter og konfrontasjoner langt fra uvanlig. Brudd på de juridiske delene av fiskereglene virker imidlertid ikke å skape like mye konflikter som brudd på normen om rullerende fiske.

Det er viktig å nevne her at jeg i løpet av feltarbeidet har møtt flere finske fiskere som uttrykker en respekt for og forståelse av lokalkulturelle forhold og dets betydning i praktisk fiske. En framstilling av alle finske fiskere som respektløse er i beste fall unyansert. Hvorvidt noen finske fiskere faktisk tar mindre hensyn enn andre turister, er imidlertid uinteressant i denne sammenhengen. Det som er av interesse er snarere hva normbruddene og sanksjonsdynamikken sier om normene og hvilken betydning dette har for lokal forvaltning.

I en omfattende rapport viser Gorter-Grønvik (1986) hvordan uklarheter i forvaltningen av fisk skaper usikkerhet og grobunn for konflikter mellom fisketurister og lokale i Finnmark. Selv om denne rapporten snart er 30 år gammel reiser, den noen spørsmål som fremdeles har aktualitet. Finlenderne utgjør fremdeles en majoritet av utenlandske fisketurister og møter mellom lokale og turister er vanlig. Nord-Norge er fremdeles attraktivt og, som også Gorter-Grønvik (ibid.) påpeker, er fremdeles de økonomiske ringvirkningene langt større for fisk fanget av utenlandske turister enn lokale fiskere.

Feltarbeid i en lakseelv

Idealet for det antropologiske feltarbeidet formuleres gjerne som en ambisjon om å forstå informantene på deres egne premisser ([jmf. Malinowski, 1922](#)). Selv om det ikke er en uvanlig problemstilling, er utfordringen med et feltarbeid på laksefiske at informantene ikke er en homogen gruppe. Å forstå en gruppe på egne premisser krever en bevissthet rundt mangfoldet i laksefisket. En av oppgavene har derfor vært å lokalisere ulike interessegrupper og mulige interessekonflikter. Med et fokus på normer, vil normbruddet bidra til å synliggjøre både normer og implisitt de interessegruppene som skaper og gjensker disse. Deltakende observasjon som metodisk tilnærming er godt egnet til å gi innblikk i sosiale forhold i brytningen mellom doxa og paradoxa – der normalitet forhandles. Det å forstå hvordan det selvsagte i laksefisket reproduseres og forhandles er ikke alltid like lett. Samhandlingsdata er derfor viktig supplement til å forstå praksiser som også formes gjennom det non-verbale.

I løpet av 2011 fulgte jeg tre ulike firma som har spesialisert seg på fiskeguiding og transport i Reisaelva. Gjennom flere turer fikk jeg innblikk i hverdagen til lakseguider, turister og lokale fiskere. Historiene som vil bli presentert nedenfor stammer fra både turer i regi av firmaer og individuelle turer med mer tilfeldige møter med fiskere langs Reisaelva.

Videre har også internettkilder som fiskeblogger vist seg nyttige i arbeidet med å lokalisere normer, men også for å forstå den sanksjonsdynamikken som oppstår ved fisketuristers normbrudd.

Rullerende fiske

Fra kanoen oppdager jeg en mann som har fått en fisk på land. Jeg stopper og drar kanoen opp fra elva. Fiskeren sitter på huk ved elvebredden og løsner en flue fra laksens underkjeve. *Endelig*, sier han på nordnorsk, henvendt til meg. *Har du holdt på lenge*, spør jeg. *Har ikke kjent noe på to døgn, så det her var på tide*. Fiskeren har på seg grønne vadebukser som går opp til brystet og fluestanga ligger ved siden av han. Han reiser seg opp og holder fram en blank laks på om lag fire kilo. *Nygått den her, og nesten ikke lus*, konstaterer han og smiler. Mens han henger opp fisken i et tre prater vi om fisket her og andre steder. Han sier han kommer fra Alta, en plass som er kjent for sitt laksefiske. Likevel har han valgt å komme til Reisaelva mange ganger. *Jeg har fisket her i over tjue år og de siste årene har vi jo merket at det har blitt bedre fiske her. Men det fine er jo at en stort sett får kort her*.

Mens vi prater kommer det en mann ut av skogen bak oss. Han har på seg vadebukser og har en fluestang i handa. Han passerer noen meter fra oss før han går ned til elva og begynner å fiske. Altamannen banner stille mens han snur seg mot meg og sier *han sto på andre siden og fiska da jeg fikk laksen. Han så vel sitt snitt til å smette inn her*.

Noen minutter senere går Altamannen ned til elva igjen og starter å fiske 10-15 meter ovenfor den nyankomne. Han beveger seg sakte nedover mot den andre mens han fisker. Avstanden mellom de to blir stadig mindre. Den sist ankomne fiskeren står nærmest brekket. Vegetasjonen nedenfor og strømmen i elva hindrer han i å gå lengre ned. Både vegetasjonen

og elvas utforming gjør at det er et begrenset stykke av elva som er attraktivt for fluefiske. Med bare noen få meter mellom de to fiskerne igjen, bytter den nederste fiskeren kasteteknikk og starter med speycast. Den oransje fluelina legges i en stor bue oppover mot den andre og ikke rett bakover, og kastet avsluttes med et piskesnert ut i elva. Selv om han ikke har vegetasjon bak seg, noe som ville forklart kasteteknikken, legger han beslag på flere meter av elva ovenfor seg selv og kaster vinkelrett ut.

På grunn av bruset fra elva hører jeg ikke diskusjonen som oppstår mellom de to. Men Altamannen har sluttet å fiske og han peker foran seg med venstrearmen. Etter en kort stund kommer han gående opp mot meg mens den andre fortsetter å fiske. Uten oppfordring sier han: *Det er ikke alle som har folkeskikk.* Da jeg ber han utdype, legger han til: *Som alle andre finlendere er han ikke spesielt opptatt av å rullere. Der er det bare først til mølla.* Han setter fra seg stanga og begynner å samle noen tykke kvister som han knekker og legger på bålet. Da jeg spør han om rullering svarer han: *Det er sjelden noe problem. De fleste respekterer jo andre fiskere. Men det er jo noen ganger du møter noen som det her.* Han nikker ned mot den andre fiskeren. *Men jeg gidder ikke stå og fiske sånn. Det tar bare vekk gleden ved det.*

Noen uker senere møter jeg en lokal fisker og samtalen kommer inn på rullerende fiske. Han hevder det er et tilbakevendende problem med manglende vilje til å utøve rullerende fiske. Men dette gjelder ikke bare turister hevder han: *Det hender man møter kjente i elva som ikke tar hensyn til andre. Men det blir jo litt annerledes.* Jeg ber han utdype og han svarer: *Jeg møtte for eksempel naboen min ved en kulp nå i sommer. Han fisket med slukstang og rikket seg ikke en millimeter da jeg fisket meg nedover mot han. Men jeg kan ikke risikere å ødelegge naboskapet ved å kjeft på han for det. Jeg dro heller til en annen fiskeplass.*

Fluefiskets etikette

Sent i juli 2011 inviteres jeg med på en visningstur for flere fisketurister som representerer danske og britiske operatører. Jeg slår følge med *Paul*, en engelsk turist som besøker Nord-Norge for første gang. Da vi nærmer oss kulpen han har tenkt å fiske i, begynner *Paul* å snakke om det han kaller *fluefiskets etikette*: *I've fished most of the major salmon rivers in the world. When you meet people from all over the world with a common interest in fly fishing you notice some mutual understanding of how you should behave. But common sense in angling isn't necessarily common.*

Paul stopper ved en glenne ved kulpen, og han snur seg mot meg og spør: *Is it ok to fish here?* Ettersom jeg går ut fra at han refererer til strømmen i elva, og ikke fiskeren på motsatt side, bekrefter jeg at det er en trygg plass å fiske fra. Før han vader ut i elva vinker han mot mannen på motsatt side mens han bruker fluestanga til å peke foran seg. Fiskeren løfter armen rett opp som en hilsen mens han nikker, og *Paul* går ut i elva og starter å fiske.

Et søk på fluefiskeblogger på internett gir mange treff og fungerer som en arena for meningsutveksling mellom fluefiskere. På én av disse skiver *Stein* under overskriften *Etikk ved elva*:

En av de tingene jeg tror kan være konfliktskapende, er det faktum at hver elv eller vassdrag ofte har sin egen "koding". Alle vassdrag har nedskrevne regler for fisket i elva. Dette er regler som alle skal kunne noe om før de får lov å fiske. Problemet er at de fleste elvene har noen skjulte regler som er sneket seg inn gjennom kanskje generasjoner.[...] Bevegelig fiske er omtrent innført i alle elver i Norge. Er det ikke nedskrevet i reglene for elva, så kan du være helt sikker på at dette er "kodingen" for alle Norges elver (positiv koding). Bevegelig fiske er bare en nødvendighet i forhold til at det blir mer og mer folk i elvene rundt omkring. Dette skal jo være forsikringen på at alle skal få slippe til. Når det er sagt, så har jeg inntrykk av at bevegelig fiske, eller mangelen på dette, er den aller største årsaken til konflikter. (www.steinsflyfishing.com).

Denne beskrivelsen tjener som et bilde på noen av de dilemmaene som kan oppstå rundt laksefisket også i Reisaelva. Imidlertid belyser det ikke forholdet mellom normbrudd og sanksjoner, når for eksempel naboen bryter reglene, slik det er beskrevet ovenfor.

Forskjellen mellom naboen og finlenderen som normbryter er liten sett utenfra. Det er først når en ser på sanksjonene, eller mangelen på sanksjoner, at forskjellene trer fram. Det at sosiale relasjoner skaper forpliktelse som går ut over hensynet til fiskereglene er kanskje ikke overraskende. Imidlertid er lokalforvaltningen avhengig av et minimum av konsensus om hva som skal gjelde som retningslinjer for fiske. Måtehold som sikrer fremtidig ressurstilgang, slik Nilsen (1999) beskriver det, er på samme måte som andre normer i naturbruk avhengig av sanksjoneringsmekanismer.

Som nevnt har Reisaelva tidligere vært preget av et omfattende ulovlig fiske når det gjelder spesielt brudd på fisketider og bruk av ulovlige fiskeredskaper. Uttrykket *Tømmernesflua* refererer til et bestemt område langs elva hvor ulovlig fiske har vært utbredt. *Tømmernesflua* er ikke en flue, men garn, og uttrykkes derfor med en humoristisk undertone. Mange fiskere jeg møter kontrasterer dagens situasjon til slik elva ble brukt for 15-20 år siden. Fluefiskeren *Kjell Arne* sier *Vi lærte å sette garn av onkelen min. Vi visste vel at det var ulovlig, men så ikke på det som det. I dag er det annerledes.*

Det er rimelig å anta at det å uttrykke motstand mot det ulovlige fisket i Reisaelva har hatt en betydelig risiko i form av sosiale kostnader. En internjustis har med disse forutsetningene en iboende risiko for å kunne skape konflikter med lokale normbrytere. Oppsynspersonell i Reisaelva har blant annet opplevd å få bildekk oppkuttet mens de har vært på oppdrag. Sett i lys av dette vil sanksjonering av normbrudd utført av personer uten lokal tilhørighet representere en betydelig mindre sosial kostnad enn sanksjonering mellom fastboende. I så måte åpner turismens normbrudd for en markering av kollektive verdier hvor budskapet kan rettes like mye mot andre lokale som turister.

Som eksemplene med finlenderen og naboen viser, er det altså relasjonen til normbryteren som avgjør sanksjonene. Dette må ikke forstås som at lokale fiskere ikke bryter regler og normer, eller at de som gjør det ikke blir sanksjonert. Fiskere som skiller seg ut gjennom å bryte regler i høstingsaktiviteter risikerer blant annet å få et dårlig rykte ([Svensson, 2007](#)). Et renommé som dårlig fisker kan være en betydelig sosial belastning og en effektiv sanksjonsform, selv om den er mer implisitt og usynlig (ibid.). Imidlertid har sanksjoner som berører en turistfiskers rykte naturlig nok begrenset virkning. Mens normbrudd utført av

lokale fiskere sjelden medfører direkte konfrontasjoner, åpner turistenes feiltrinn for en mer eksplisitt og uttalt referanse til normene i laksefisket i Reisaelva. Det er i møtet med utenforstående at fellesskapets verdier trer fram og kommuniseres. I Riseth og Solbakkens (2010) kartlegging av naturbrukstradisjoner i Kautokeino kommenterer en av informantene deres nettopp dette når han sier:

“Så kom bilveien. Bilveien førte til at det kom andre folk til våre landområder og våre vann; de områdene som vi så som våre egne. De nye folkene tok ikke hensyn til vårt fordelingsystem.” [...] Sett i dette perspektivet var fremføringen av veien en sterk ytre påvirkning, som åpnet en lukket felles ressurs for andre aktører. På samme måte som Elina Helander beskriver situasjonen i Tana, mistet også samene i Kautokeino indre autonomi.”

Fisketurisme som lokalt forvaltningsincitament

Innenfor samfunnsvitenskapen finnes det flere bidrag som viser hvordan samfunn endres som følge av turisme ([Davis and Marvin, 2004](#), [Nash, 1989](#), [Smith, 1989a](#), [Smith, 1989b](#), [Rothman, 1998](#)). Felles for disse bidragene er at turisme medfører endringer på reiselivets premisser som står i et motsetningsforhold til lokale ikke-kommersielle interesser. Imidlertid finnes det også bidrag som peker på andre sosiale, kulturelle og økologiske sider ved turisme. Antropologen Jacqueline Waldren ([1996](#)) beskriver en kulturell revitalisering, ikke på tross av turismen, men på grunn av den. Hennes eksempel er fra landsbyen Deià på Mallorca hvor turismen har skapt et rom for lokalbefolkningen til å kommunisere en kollektiv identitet. Endringene slik Waldren beskriver det kan kontrasteres til det mange vil forvente som resultat av en omfattende turisme.

Snarere enn å kollapse under press eller gi opp sin kultur og sitt samfunn til utenforstående, har Deianencs funnet måter å motstå total endring ved å revitalisere sin egen kulturarv innenfor de endrede forutsetningene som har fulgt av den kontinuerlige tilstedeværelsen til utenforstående. (Forfatterens oversettelse, 1996: xix)

Kryssende interesser for lokale og turister i Deià har bidratt til å synliggjøre identitetsmarkører som har vært avgjørende for unge i deres arbeid med å skape en lokal identitet. [...] *disse tilbakevendende spenningene bidro til en følelse av lokal identitet som sto i kontrast til en “motstand” og motiverte til en kamp for å overleve.* (forfatterens oversettelse, Ibid: 247). Det er i følge Waldren i spenningsfeltet mellom ulike verdisyn at det for lokalbefolkningen oppstår et rom hvor kollektiv identitet synliggjøres og kan forhandles og gjenskapes. Dette rommet oppstår imidlertid ikke på tross av turismen, men på grunn av den. *Landsbyen har vært i stand til å fortsette som et samfunn med egne symbolske grenser ikke til tross for utenforstående, men på grunn av deres tilstedeværelse.* (forfatterens oversettelse, ibid: 250). En slik analyse som argumenterer for at turisme kan forstås som avgjørende for å styrke lokal identitet og skape en indre autonomi er et fruktbart utgangspunkt for å forstå normbrudd og sosiale sanksjoner i laksefiske i Reisaelva i dag.

Som nevnt innledningsvis, har endringene i forvaltningen av Reisaelvas draget bidratt til en økning i fiskebestanden. Minst like viktig er den antatte nedgangen i ulovlig fiske som Statskog mener å kunne se de siste 15 årene. Det som omtales som internjustis rettet mot de

som utøver ulovlig fiske i form av for eksempel garn og lyster, har vært et effektivt virkemiddel. Fluefiskeren *Kjell Arne* sier: *Vi vokste opp med at det var greit å sette garn i elva. I dag fisker jeg bare med flue og sier fra hvis jeg ser noen som setter et garn.* Sanksjoner på normbrudd skjer ikke uten referanse til sosiale relasjoner i lokalsamfunnet. Mens garn, lyster og dynamitt i dag representerer lovbrudd med tilstrekkelig distanse til hva som idag anses som akseptabelt, er rullerende fiske, måtehold eller hemmelighold, underlagt andre hensyn og sanksjonsformer. Skulle en nabo sette garn i elva åpner dette for en mer eksplisitt og verbal sanksjonering enn det å unnlate å rullere gjør. Waldrens (ibid) poeng med at turistenes tilstedeværelse muliggjør en eksplisitt kommunikasjon av kulturelle verdier, beskriver prosesser med mange likhetstrekk til det som skjer rundt laksefisket i Reisaelva i dag. Analysen tjener som et eksempel på prosesser hvor turismen bidrar til en konsensus om hva som skal få representere de sentrale verdiene i samfunnet. Laksefiskets normer blir også forhandlet og gjenskapt av turister. Altamannens verbale reaksjon mot den finske fiskeren må ses i sammenheng med det enkle faktum at begge er turister, og ikke naboer. Mens en turists normbrudd kan sanksjoneres uten spesielle hensyn til sosiale relasjoner, belyser normbrudd og sanksjoner mellom lokale relasjonelle aspekter. Naboskap, slektskap og vennskap betegner relasjoner som vil påvirke sosial sanksjonering. Som eksemplene ovenfor viser er naturbruksnormer uløselig knyttet til en sanksjonslogikk som følger sosiale forhold ellers i lokalsamfunnet. Et godt naboskap underbygger en resiprositetsform som gjør sanksjonering av normbrudd i laksefiske vanskeligere. Konfrontasjoner mellom venner, slekt eller naboer som følge av et normbrudd har en potensiell sosial kostnad, som kan gi seg utslag i at en ikke vil risikere å ødelegge et godt naboforhold. Denne kostnaden er ikke tilstede mellom altamannen og finlenderen. Her er det ingen av de to som har mye å tape verken på normbrudd eller sanksjoner. Likevel bidrar sanksjonene til en synliggjøring og legitimering av en bestemt forvaltningsstruktur – en side ved sosiale sanksjoner som Heywood (2011) også fremhever:

Når atferd følger uformelle regler er det en stor sannsynlighet for positive sanksjoner som videre styrker den sosiale betydningen av regelen og bidrar til å gjenskape en bestemt oppførsel. Når atferd bryter med uformelle regler kan det skyldes uvitenhet om regelen, en dårlig forståelse av regelen, misforståelser om når og for hvem den gjelder eller en bevisst beslutning om ikke å følge regelen - selv om regelen og dens konsekvenser blir forstått. Når dette skjer det er stor sannsynlighet for negative sanksjoner. Dette kan resultere i økt bevissthet omkring den uformelle regelen og videre en forsterket betydning av regelen. (Forfatterens oversettelse, s. 444)

Generalister og spesialister i laksefiske

I 1978 skrev Breivik om *To tradisjoner i norsk friluftsliv*, et arbeid som senere ble videreutviklet av Kirsti Pedersen (1999) med et empirisk utgangspunkt i Finnmark. Breivik (ibid.) hevder han at en kan se forskjeller mellom både aktiviteter og motivene for aktivitetene mellom landsbygdas og byens innbyggere. Mens det rurale friluftslivet preges av høstingsbaserte aktiviteter som jakt og fiske, består de urbane praksiser i aktiviteter som vandring, klatring, padling og skiløping (ibid.). Jeg vil hevde at skillelinjene ikke kan ses i demografiske variabler, slik Breivik skisserte på 70-tallet. I dette perspektivet vil landsbygdas friluftsutøvere være en tilnærmet homogen gruppe som står nært yrkesfiskere og

høstingstradisjonene. Jeg mener dette bildet er for unyansert og at eksemplene ovenfor viser at lokale fiskere i Reisaelva, som tidligere nevnt, består av to hovedgrupper – generalister og spesialister. Fisketuristene som spesialister har derfor mye til felles med lokale fluefiskere i dag. Den frustrerte fiskeren understreker skillet mellom lokale fiskere når han sier at *fluefiskerne har hvertfall litt mellom ørene.*

Bryan (1977) bruker distinksjonen *generalist/spesialist* for å synliggjøre forskjeller mellom ørretfiskere i USA og vise hvordan disse forskjellene kan implementeres i forvaltningen av fiskeressurser. Han nyanserer med dette bildet av fritidsfiskeren, hvor generalisten karakteriseres gjennom bruk av sluk og spinner, og spesialisten gjennom til dels avanserte artsspesifikke teknikker med fluefiskeutstyr. Interessant å se i denne sammenhengen er Bryans (ibid.) karakteristikk av spesialiseringsprosessen. En høyere grad av spesialisering vil skape et verdifelleskap – en gruppetilhørighet gjennom praksis. Videre vil fokuset for spesialistene gå stadig mer i retning av andre dimensjoner ved fisket enn fangsten i form av død fisk. Fang og slipp som praksis er derfor en naturlig del av fisket for spesialisten og en del av spesialistens ferdighet blir derfor også å forstå hva som gir suksess i fiske – en skjønner “forskjellen mellom flaks og dyktighet.” (forfatterens oversettelse, ibid: 186). Et annet poeng for Bryan (ibid.) er spesialistenes villighet til å reise for å fiske. Et annet fellestrekk for spesialistene er en praksis og tilnærming til fisket som underbygger en forvaltningsproteksjonisme – en forvaltning som legitimerer fangstbegrensninger (bag-limit) og fang og slipp som nødvendige tiltak for å sikre fiskeressursen. Med utgangspunkt i Bryans (ibid.) analyse kan en si at den beste måten å sikre generalistenes interesser på er gjennom en implementering av spesialistenes normative forvaltningspraksis – en praksis som vil utfordre, underbygge og gjenskape laksefiskets normer gjennom ulike sosiale prosesser.

Bryans (ibid.) perspektiv tjener som eksempel på brukergruppene i Reisaelva i dag. Motivene for fiske er dynamiske på samme måte som at ulike former for laksefiske endrer seg. Konsensus omkring hva som skal gjelde som rådende normer for fiske er gjenstand for forhandling – forhandlinger som belyser grunnleggende verdier og interessemotsetninger. Et felles verdigrunnlag som uttrykkes gjennom felles praksis som fluefiske kan, slik engelskmannen Paul antyder, finnes på tvers av landegrensener. Derfor kan turistenes sanksjoner også bygge opp under et uformelt forvaltningsregime. I en gitt kontekst har fluefiskeren fra Nordreisa mer til felles med fluefiskeren fra London, enn slukfiskeren fra Nordreisa. Hva som utgjør det største konfliktpotensialet av at like eller ulike praksiser konkurrerer om samme ressurs er vanskelig å si. Imidlertid viser eksemplene i denne artikkelen at en mindre andel av turistene ikke respekterer det normative fundamentet i fiskereglene er enklere å håndtere enn normbrudd i møtet med venner og bekjente. Mens lokale fiskeres normbrudd ikke alltid åpner for sanksjoner, vil turistenes feiltrinn ikke bare tillate sanksjoner, det vil også implisitt underbygge normen. Sanksjonsdynamikken som karakteriserer normbrudd i laksefiske i Reisaelva har derfor en avgjørende betydning for å skape legitimitet for et dynamisk forvaltningsregime. Legitimiteten til Reisa Elvelag og andre lokale forvaltningsinstitusjoner skapes derfor ikke på tross av turistenes interesse for Reisaelva, men på grunn av den.

Konklusjon

Jeg har i denne artikkelen argumentert for at uformelle sosiale sanksjoner har betydning for lokal forvaltning av Reisaelva. Denne sanksjonsdynamikken er karakterisert av et behov for tilstrekkelig distanse til normbryteren – et rom som kan skapes gjennom turisme. Det at normer etableres og re-etableres gjennom normbrudd er kjent tankegods i samfunnsvitenskapen ([Durkheim, 1933 \[1893\]](#)). Likevel er det ikke selvsagt at normative perspektiver implementeres i lokale forvaltningsmodeller. Jeg deler synet til *Stein* om at manglende hensyn til rullerende fiske er en av de største årsakene til konflikter blant laksefiskere i dag. Det normative landskapet er mangfoldig i fiske, og i en forvaltningssammenheng bør en ha ambisjoner om å yte denne delen av lokalkultur rettferdighet. En bevissthet rundt laksefiskets normer og dets sosiale dynamikk vil kunne bidra til legitimitet i forhold til både det juridiske og normative grunnlaget for fiskeregler i dag. Dette krever likevel en balansegang mellom hensynet til lokalt forankrede normer og normer som gjenspeiler og styrker storsamfunnets sosiale normer. Denne avveiningen er kanskje ekstra viktig i en forvaltning som skal ivareta alle de hensyn som omslutter anadrome fiskearter, fiskere og næringsinteresser i dag. For som også eksemplene i denne artikkelen viser er problemstillingene som omgir fiske og fisketurisme sammensatte, eller som Policansky ([2002: 89](#)) uttrykker det *fisking er komplisert* - men kanskje fisketurisme er enda mer komplisert.

Brent Lovelock ([2008](#)) hevder at det er få former for turisme som er mer kontroversielt enn jakt- og fisketurisme. Samtidig er dette et av de raskets voksende segmentene og det får en stadig større plass innenfor naturbasert reiseliv. Skal Distrikts-Norge imøtekomme en økende forventning om reiselivssatsing vil en måtte ta stilling til hvordan naturressurser som laks skal forvaltes. Dette krever ikke bare kompetanse omkring de aktuelle ressursene, eller turisme, men også inngående forståelse av de sosiale prosesser som skaper de samfunn som skal leve av turismen. En god forvaltning av laks handler på mange måter også om å legge til rette for næringsutvikling. På samme måte kan fisketurismen bidra til en framtidrettet forvaltning som har god klangbunn i lokalsamfunnet. Et aktuelt eksempel på at fisketurisme kan spille en avgjørende rolle innen ressursbevaring er forvaltningen av Taimen, verdens største lakseart. Taimen finnes i nordøst Russland og i Mongolia. Den kan bli opptil 100 kg og er en svært ettertraktet sportsfisk. Arten har de siste årene blitt karakterisert som utrydningstruet. Et økende turistfiske med fang og slipp har imidlertid bidratt til en økt oppmerksomhet på arten og økte ressurser til tiltak som kan redde den. Dette er mindre kjente konsekvenser av fisketurisme som utgjør et betydelig potensiale i arbeid med naturressurser. På samme måte som at sportsfiske kan bidra til å styrke en lokal forvaltning, kan indirekte konsekvenser som normbrudd også utgjøre et betydelig potensial.

Referanser

- BREIVIK, G. & LØVMO, H. (eds.) 1978. *Friluftsliv fra fritjof Nansen til våre dager*, Oslo: universitetsforlaget.
- BROX, O. 2001. *Vår felles eiendom: tar vi vare på allemannsretten?*, Oslo, Pax.
- BRYAN, H. 1977. Leisure Value Systems and Recreational Specialization: The Case of Trout Fishermen. *Journal of Leisure Research*, 9.
- DAVIS, R. C. & MARVIN, G. 2004. *Venice, the tourist maze: a cultural critique of the world's most touristed city*, Berkeley, University of California Press.
- DONNELLY, M. P., SHELBY, B. & VASKE, J. J. 1993 Establishing Management Standards: Selected Examples of the Normative Approach. *Environmental management*, vol:17, 629.
- DURKHEIM, E. 1933 [1893]. *The division of labour in society* (G.simpson, Trans), New York, The Free Press.
- GORTER-GRØNVIK, W. T. 1986. Utlendingers fritidsfiske i Finnmark. Fylkesmannen i Finnmark.
- HANSEN, E. 1957. *Nordreisa bygdebok*, [Nordreisa], Nordreisa kommune.
- HARDIN, G. 1968. The Tragedy of the Commons. *Science* 162, 1243-1248.
- HEYWOOD, J. L. 2000. Current Approaches to Norms Research. *Wilderness science in a time of change—Volume 4: Wilderness visitors, experiences, and visitor management*, 4, 15.
- HEYWOOD, J. L. 2011. Institutional Norms and Evaluative Standards for Parks and Recreation Resources Research, Planning, and Management. *Leisure Sciences: An Interdisciplinary Journal*, 33.
- HEYWOOD, J. L. & AAS, Ø. 1999. Social norms and encounter preferences for cross country skiing with dogs in Norway. *Leisure Sciences*, 21, 133-144.
- JACKSON, J. 1966. A Conceptual and Measurement Model for Norms and Roles. *The Pacific Sociological Review* 9, 12.
- LOVELOCK, B. 2008. *Tourism and the consumption of wildlife: hunting, shooting and sport fishing*, London, Routledge.
- LÜBCKE, P. (ed.) 1988. *Filosofilexikonet*, Stockholm: Forum.
- MALINOWSKI, B. 1922. *Argonauts of the Western Pacific: an account of native enterprise*

and adventure in the archipelagoes of Melanesian New Guinea, London, Routledge & Kegan Paul.

MARTINSON, K. S. & SHELBY, B. 1992. Encounter and Proximity Norms for Salmon Anglers in California and New Zealand. *North American Journal of Fisheries Management*, 12, 8.

NASH, D. 1989. Tourism as a Form of Imperialism. In: SMITH, L. V. (ed.) *Hosts and Guests, The Anthropology of Tourism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

NILSEN, R. 1999. Næringstilpasninger og ressursbruk i samisk fjordstrøk. In: BJØRKLUND, I. (ed.) *Norsk ressursforvaltning og samiske rettighetsforhold: om statlig styring, allmenningens tragedie og lokale sedvaner i Sápmi*. Oslo: Ad notam Gyldendal.

NORGES SKOGEIERFORBUND 2012. Estimat for omsetning av jakt og innlandsfiske i Norge. In: MATDEPARTEMENTET, L. O. (ed.). Landbruk og matdepartementet.

PEDERSEN, K. 1999. "Det har bare vært naturlig": friluftsliv, kjønn og kulturelle brytninger. Institutt for samfunnsfag, Norges idrettshøgskole.

POLICANSKY, D. 2002. Catch-and-Release Recreational Fishing: a Historical Perspective. In: PICHER, T. J. & HOLLINGWORTH, C. E. (eds.) *Recreational Fisheries: Ecological, Economic and Social Evaluation*. Blackwell science Ltd.

RISETH, J. Å. & SOLBAKKEN, J. I. 2010. Naturbruk i Kautokeino i et kulturhistorisk lys *Utmark*, 1.

ROTHMAN, H. K. 1998. *Devil's Bargain - Tourism in the Twentieth-Century American West*, Kansas, University Press of Kansas.

SMITH, L. V. 1989a. Eskimo Tourism: Micro Models and Marginal Men. In: SMITH, L. V. (ed.) *Hosts and Guests, The Anthropology of Tourism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

SMITH, V. L. 1989b. *Hosts and guests: the anthropology of tourism*, Philadelphia, Penn., University of Pennsylvania Press.

SVENSSON, G. E. 2007. *Noen ganger er det for fint til å selges*. Master, Universitetet i Tromsø.

WALDREN, J. 1996. *Insiders and outsiders: paradise and reality in Mallorca*, Providence, R.I., Berghahn Books.

Bilder

grunneier.

Hold naturen ren

Søppel skal tas med hjem eller kastes i søppelstativer. Alle er forpliktet til å etterlate seg et leirsted i en tilstand som ikke kan virke skjemmende eller føre til skade eller ulempe for noen, jf. Friluftslovens § 11.

Rullerende/bevegelig fiske

Start alltid ovenfor en fisker som allerede befinner seg i elva på samme område. Dette gjelder også om fiskeren befinner seg på motsatt elvebredd. Gå aldri ut og start fisket nedenfor en fisker som allerede befinner seg/fisker i samme område uansett hvilken side han/hun fisker fra. **UTØV ALLTID BEVEGELIG FISKE** – uansett hvilken type redskap som benyttes.. Ikke ”slå rot”! Beveg deg 5 til 10 skritt mellom hvert kast. Der muligheten for å bevege seg er begrenset – vik plass etter maksimalt 15 minutter. Utvis ”gentlemanship”/folkeskikk, så går alt så meget bedre. Oppfør deg i og ved elva mot andre slik du selv ønsker at andre skal oppføre seg mot deg. Kontakt elveoppsynet dersom det oppstår situasjoner hvor denne eller andre fiskeregler ikke etterleves, slik at de kan avgi rapport til Reisa elvelag.

Kilde: <http://img0.custompublish.com/>

Sluttnoter

Hunnlaks over 5 kg skal settes tilbake hvis den ikke er skadet.

www.fabelaktiv.net, det har vært en nedgang i antall sjørøye men oppgang i antall sjørret og laks

Fellesbetegnelse på fisk som vandrer mellom ferskvann og saltvann pga. av næringstilgang og gyting.

I samtaler med Statskog ansa [Redt](#)te understreker de denne tendensen, men legger til at en har sett en økning i ulovlig fiske de siste 2-3 sesongene.

Flytende fiskeredskaper til forskjell fra tradisjonelle laksefluer eller tubefluer som fiskes under overflaten.

NRK: http://m.nrk.no/m/artikkel.jsp?art_id=17753298

Avisa *Nordlys* 17.08.2011

Betegnelse på elvas overgang fra stilleflytende til sterk strøm eller stryk. Et brekk regnes ofte som en attraktiv fiskeplass siden fisken må stoppe og hvile etter den har forsert et stryk.

Speycast er en kasteteknikk som ble utviklet for å kunne fiske med flue langs deler av elva

som har mye vegetasjon langs land, noe som gjør det vanskelig med overhåndskast. Speycast legger beslag på plass ved siden av fiskeren og ikke bak slik overhåndskastet gjør.

Steinsflyfishing.com, privat nettside forfattet av Stein Evensen, gjengitt med tillatelse fra forfatter

Sluttnoter

[Sluttnote 1:](#) Prosjektet ”Strandsone for alle” ble igangsatt i 2007 gjennom et samarbeid mellom Råde kommune og Østfold fylkeskommune, som en oppfølging av Kystsoneplanen for Østfold fra 2006. Et av tiltakene i fylkesplanen var at det skulle iverksettes en felles aksjon for fjerning av hindre i strandsona. Saltnes ble valgt som et pilotprosjekt for registrering og opprydding av ferdselshindre, der dokumentasjon av metodikk, resultater og erfaringer skulle gjøres tilgjengelig for alle kystkommunene. Rapporten fra prosjektet ble ferdigstilt i februar 2009. I tillegg er det utarbeidet en stedsanalyse for Saltnes-området fra 2005 (Råde kommune og Hindhamar AS), som berører tilgangen til strandsona for friluftsmål. Kommunedelplan for Saltnesområdet 2007-2019 ble ferdigstilt juni 2007.

[Sluttnote 2:](#) I Frilufsloven regnes som innmark eller like med innmark gårdsplass, hustomt, dyrket mark, engslått, kulturbeite og skogplantefelt samt liknende områder hvor allmennhetens ferdsel vil være til utilbørlig fortrengsel for eier eller bruker. Alt som ikke regnes som like med innmark regnes som utmark.

Om forfatterene | About the authors

Gaute Svensson - Universitetet i Tromsø & Halti nasjonalparksenter